

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Мітрьова О. П.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

На всесвітньому саміті зі сталого розвитку Генеральною Асамблеєю ООН рекомендувалося розглянути питання про проголошення, починаючи з 2005 р. Десятиліття освіти для сталого розвитку. Відповідно резолюції Генеральної Асамблеї ООН, ЮНЕСКО було назначено лідируючою організацією з пропаганди та руху Десятиліття та з розробки проекту Міжнародного плану реалізації. ЮНЕСКО, залишаючись провідною організацією ООН з питань освіти, покликана відігравати ключову роль з розробки стандартів якості освіти. З метою сталого розвитку вона має переорієнтувати свої програми, включаючи відповідні зміни. Підвищення якості освіти та переорієнтація його завдань на сталий розвиток стали одними з переорієнтирів ЮНЕСКО та всієї міжнародної спільноти. Освіта в інтересах сталого розвитку може забезпечити критичне мислення та сприяти підвищенню інформованості, а також розширення можливостей, що потребує розробки нових підходів та концепцій, нових методів та засобів їх здійснення. Метою екологічної освіти є формування цілісного екологічного світогляду. Універсальної моделі такої освіти не існує. Хоча є урядові нормативні документи щодо загальної концепції, підходи у кожному навчальному закладі, освітянській установі будуть різнитися в силу локальних особливостей та пріоритетів.

Хоча екологічна освіта в системі вищої освіти має загальнообов'язковий характер понад 20 років, залишається безліч нерозв'язаних проблем. Можливості вищої школи з розв'язання проблем екологічної освіти використовуються не повністю. Так, для сучасного стану екологічної освіти характерними є низька суперечностей:

Перша – це суперечність між швидкістю усвідомлення гостроти екологічної ситуації, потреби у подоланні екологічних проблем, рівнем економічного розвитку та темпами деградації природного середовища.

Друга суперечність – між фрагментарністю екологічної освіти, існуванням численних екологічних курсів, екологізацією освіти за рахунок часткової корекції змісту навчання та відсутністю єдиної цілісної системи екологічної освіти.

Третя суперечність – між уявленнями про те, що екологічна освіта являє собою неперервний цілеспрямований процес, який охоплює усі вікові й професійні групи населення, та загальною практикою орга-

нізації екологічної освіти у вищих навчальних закладах шляхом вивчення часто лише однієї екологічної дисципліни.

Четверта суперечність – між загальним визнанням значущості екологічної освіти та недостатнім комплексним навчально-методичним забезпеченням екологічної освіти.

Досвід екологічної освіти свідчить, що існують два підходи щодо її реалізації: впровадження у навчальний план спецкурсів екологічного змісту; екологізація навчальних дисциплін відповідно до специфіки їх змісту. З нашого погляду, для ефективного впровадження екологічної освіти необхідне об'єднання цих двох підходів, які мають бути реалізовані паралельно.

В історії наукового природознавства кілька століть, починаючи з XVII ст., провідною була тенденція диференціації наук. Предмети наукових досліджень були розмежовані, що дозволило кожній науці створити міцний фундамент для свого розвитку. Одночасно зароджувалась та набувала розвитку тенденція інтеграції наукових знань, яка спирається на такі світоглядні ідеї, як матеріальна єдність світу, взаємозв'язок різних форм існування матерії, системна організація довкілля тощо. Для усвідомлення системної організації довкілля у зміст навчання має спиратися на певні раціональні природничі основи. Які вони? На означене питання повинні відповідати такі науки, як біологія, хімія, фізика, тобто основний спектр наук про природу. Сутність проблеми полягає в тому, що ми повинні знати закономірності розвитку біосфери, знати межі стабільності екосистем, щоб грамотно визначати рівень антропогенного навантаження, не викликаючи екологічної кризи локального, регіонального та глобального масштабів. Знання закономірностей розвитку біосфери – основа раціонального природничого світогляду сучасної людини.

Екологізація освіти, яка є конкретним шляхом розв'язання проблем коеволуції людини і природи має ґрунтуватися на засадах інтеграції знань, інтегрованого підходу зокрема, а для його реалізації необхідно:

по-перше, необхідно побудувати ефективну дидактичну систему міждисциплінарних зв'язків. Без цього важко переконати студента в тому, що процеси та явища, які є предметом вивчення різних дисциплін єдині за своєю суттю.

По-друге, за умови диференційованого підходу вивчення природничих дисциплін формувати в студентів знання про універсальні закони, загальні теорії про довкілля, спільні закономірності в складних системах біології, хімії, фізики.

По-третє, вивчати спільні принципи організації в хімічних, біологічних, фізичних системах (наприклад, у різних системах знайдена

структурна єдність: спіральні молекули ДНК, спіральні форми мікроорганізмів, спіральні вихори циклону в атмосфері Землі, спіральні рукави Галактики тощо).

Традиційна наукова картина світу сформувалась на базі класичної науки, яка вивчала макросвіт, сучасна наука охоплює мега-, мікро- та субмікросвіт. Вона значно змінила та уточнила уявлення, ідеї та узагальнення, що полягали в основі класичної картини світу. Нині з точки зору природознавства, екології перед людством стоїть проблема гармонічного коеволюційного розвитку людини й довкілля. При сучасному вибуховому розвитку глобального інтелекту, який охоплює всю біосферу, є ймовірність та можливість розробити конкретні шляхи розв'язання проблем коеволюції людини та природи.